

AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

BMGS GUTERRES'İN 5+1 KIBRIS KONFERANSI HAKKINDAKİ AÇIKLAMASI VE DEĞERLENDİRME - 31.01.2021

Tugay ULUÇEVİK

Blog No: 6
03.02.2021

Tugay ULUÇEVİK*

Basın Toplantısı

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri (BMGS) António Guterres 28 Ocak 2021 günü New Yorkta BM Merkezinde basın toplantısı düzenlemiştir.[1] BMnin gündemindeki ve ilgi alanındaki uluslararası konular hakkında görüşlerini açıklamış, soruları cevaplandırmıştır.

Toplantıda bir Türk basın mensubu da Kıbrıs konusunda soru yöneltmiştir.

Soru

Sayın Genel Sekreter, ben Türk Haber Ajansı Anadoludan Betül YÜRÜK. Kıbrıslı Türk liderle birkaç gün önceki telefon görüşmenizden ve Güvenlik Konseyi'ne sunduğunuz son rapordan ve iki tarafı bir araya getirme niyetinizden sonra, bu iki lider arasında ne zaman ve nerede bir toplantı yapmayı plânlıyorsunuz?

Ve aynı konunun devamı olarak, yeni seçilen Kıbrıslı Türk lider, alıntı yapıyorum, "Kendi devletimizi hak ediyoruz" diyor. BM yeni fikirlere açık mı yoksa hâlâ federal olarak birleşmiş bir Kıbrıs'ı mı destekliyorsunuz? Teşekkür ederim.[2]

Genel Sekreterin Cevabı

Öncelikle şunu belirteyim: Mart ayı başlarında Kıbrıs'taki iki toplum ve garantörler - Türkiye, Yunanistan ve Birleşik Krallık- ve Birleşmiş Milletler anlamına gelen 5 + 1 toplantısını düzenlemek niyetindeyim.

Bildiğiniz gibi toplantının ön şartsız gayri resmî olmasına karar verdik. Niyetim taraflara kendi aralarında geleceği nasıl gördüklerine dair görüşlerini serbestçe, açık açık (*frankly*: dobra dobra) ortaya koymalarına imkân vermek. Kuzey Kıbrıs yönetiminde değişiklik oldu. Onlar da gidişatı nasıl görmektedirler?

Benim BMnin müzakerelere katılımı çerçevesinde bir görevim var. Bu görev, bildiğiniz gibi, açık biçimde iki kesimli, iki toplumlu çözüm hakkındadır.

Apaçıktır ki, bu husus, toplantıdaki her bir muhatabımızın pozisyonlarını ortaya koymaları için bir engel teşkil etmez. Şayet taraflar arasında müzakerelerin kapsamını (*scope*: amaç, alan) genişletme hususunda bir anlaşma olursa BM Güvenlik Konseyine gitmeye ve bu yönde genel bir anlaşma için tercüman olmaya her zaman hazırım.

Ama dediğim gibi, ilk adım onları bir araya getirmek, dinlemek ve bu tartışmanın sonucunu görmektir. Ve (Güvenlik Konseyinden) almış olduğum yetkiye bağlı kalmam gerektiği gerçeği, herkesi dinlemeye hazır olmadığım, tarafların gelecek hakkında üzerinde mutabık kalabilecekleri görüşlere dayalı sonuçları almayacağım anlamına gelmez.

Değerlendirme

BMGSnin bu açıklaması hakkındaki değerlendirmemi paylaşmak istiyorum:

Bilindiği üzere, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) Cumhurbaşkanı Ersin Tatar KKTCdeki seçim kampanyasında ve seçimi kazandıktan sonra KKTC için iki toplumlu, iki kesimli federal çözüm arayışının sona erdiğini; egemen eşitlik temelinde iki devletli çözüm hedefi güdüleceğini açıklamıştır.

Türkiye de aynı hedefi benimsediğini en yüksek düzeyde çeşitli vesilelerle ve açık ifadelerle ortaya koymuş bulunmaktadır.

Bununla beraber, Sayın Tatar ve Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Sayın Mevlüt Çavuşoğlu BMGSnin gayrı resmî 5+1 Konferans toplanması çağrısına 2020 Ekim ayının ikinci yarısından itibaren olumlu ifadelerle yanıt vermişlerdir.

Bu gelişme karşısında görüşlerimi şu çerçevede açıkladım:

- Şimdiki haliyle BM zeminindeki o tezgâhtan sadece, adı federasyon, kendi mahalli muhtariyetten farklı olmayan; Türkiyenin etkin ve fiili garantilerinin en iyi ihtimalle sulandırıldığı; başta iki kesimlilik olmak üzere çözüm şeklinin üzerine kurulu olduğu BM parametrelerinin aşınmasın ve yok olmasının kaçınılmaz olduğu ve KKTCnin de lağvedilmesi sonucunu doğuran bir çözüm şekli çıkar.

- Ayrıca, böyle bir çözüm halinde de Kıbrıs Türk halkı, Kıbrıs Cumhuriyetine yamanarak Avrupa Birliğine katılmış olacağı için, içinde Türkiyenin yer almadığı AB ile bütünleşmiş olur. Yani Kurucu Cumhurbaşkanı merhum Rauf Raif Denktaşın ben Türkiyesiz Cennete bile girmem diyerek reddettiği Türkiyesiz ABne giriş tahakkuk etmiş olur.
- BMnin Kıbrıs müzakere masasına oturduktan sonra Türkiyenin ve KKTCnin masayı devirmesi, yani müzakere sürecini terk etmesi kolay, hatta mümkün değildir.
- Barış çağrısı yapılması, barış politikası elbette tercih edilmelidir. Bununla beraber, Sayın Tatara Konferans için KKTC Cumhurbaşkanı sıfatıyla BMGSden davet gelmeden ve BMGSnin iyi niyet görevi KKTC olgusuna, gerçeğine göre yeniden tarif edilmeden, eski parametreler sıfırlanıp KKTC gerçeğine uygun yeni parametreler belirlenmeden Türk tarafı masaya otururşa, bu eski şekil ve çerçevede müzakerelerin devam etmesinin kabul edildiği demektir.
- BMGSnin sıklıkla atıf yaptığı ve eski KKTC Cumhurbaşkanı Sayın Mustafa Akıncının da federal çözüm yönündeki ısrarlı girişimlerinde dayanak olarak kullandığı 11 Şubat 2014 çerçevesi de en iyimser sonuçla federal çözüm üretmek için temel referans olur.
- Kıbrıs konusunda Egemen eşitlik temelinde iki devletli çözüm hedefine ve söylemine dayalı bir seçim kampanyası yürütmüş olan KKTC Cumhurbaşkanı Ersin Tatarın ve kendisine destek vermiş olan Türkiyenin on yıllardır iki toplumlu ve iki kesimli sözde bir federal çözüm dahi üretememiş olan aynı BM zeminine çözüm arayışı için dönmesi, uluslararası plânda, KKTCnin ve Türkiyenin Kıbrıs sorununun çözümü hakkında açıkladıkları egemen eşitlik temelinde iki devletli çözüm siyasetinin düşünülmüş kararlı bir temelden yoksun bulunduğu kanaatini uyandırır.
- Türkiyenin ve KKTCnin ABD Kongresinin yaptırım kararı almış ve AB Konseyinin yaptırım tehdidini 2021 Mart toplantısına ertelemiş olması karşısında geri adımlar attıkları şeklinde yorumlanır.

BMGSnin New Yorkta 28 Ocak günkü basın toplantısında bir Türk muhabirin sorusuna cevaben yaptığı açıklamadaki ifadeleri ziyadesiyle açıktır ve o derecede de düşündürücüdür. Yukarıda dile getirdiğim öngörüleri doğrulamaktadır.

BMGS Guterres, gayrı resmî mahiyetteki 5+1 Konferansta tarafların görüşlerini ve geleceğe dair düşüncelerini serbestçe ortaya koyabileceklerini, yani çözüm şekline dair tercihlerini belirtebileceklerini söylemiş.

Bununla beraber, kanaatimce dürüst davranarak, BMGS olarak Güvenlik Konseyinin kendisine verdiği iyi niyet misyonuna dair görev talimatı ile bağlı olduğunu; bu görev talimatında gütmesi gereken hedefin de iki toplumlu ve iki kesimli bir federal çözüm olarak belirlendiğini hatırlatmış.

BMGS ilave etmiş ve demiş ki şayet taraflar çözüm şekli hakkında farklı ortak bir zeminde anlaşırlarsa, durumu Konseyin önüne götürürüm ve tarafların mutabık kaldıkları hususların kabulü için çalışırım.

Konferansta egemen eşitlik temelinde iki devletli çözüm formülümüzün Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) ve Yunanistan tarafından reddedileceği kesindir.

İngilterenin, Kıbrıs adasındaki kendi üslerinin dayanağını oluşturan 1959 Zürih ve Londra mutabakat ve anlaşma belgeleri ile bunlara dayalı 1960 Lefkoşa Andlaşmalarının ilgasını gerektirecek egemen eşitlik temelinde iki bağımsız devlet çözümüne destek vermeyeceği de muhakkaktır. BM Güvenlik Konseyinde bugüne kadar kabul edilmiş olan ve Türkiye ve KKTC tarafından reddedilmiş bulunan konunun esasına ilişkin Kararların tamamına yakınının yazarı ve sunucusu İngilteredir.

Ayrıca, konu hakkında ABD Başkanı Joe Bidenın rolünden de bahsetmem uygun olacaktır.

Biden ABD Başkan Yardımcısı olarak görev yaptığı dönemde Kıbrıs müzakere sürecinin başlatılmasını teminen 11 Şubat 2014 yılında KKTC Cumhurbaşkanı Derviş Eroğlu ile Rum lider Nikos Anastasiadis arasında bir müzakere çerçeve belgesi üzerinde mutabakat sağlanması için ekibiyle birlikte aktif çaba sarf etmiştir. Özellikle Eroğlu üzerinde politik baskılar icra edilmiştir. Bu çaba baskılarda dönemin Türkiye Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu da rol oynadığı çeşitli konferanslar için KKTCne gittiğimde bana ifade edilmiştir.

Hatırlanacağı üzere çerçeve belgesinin kabul edilmesi üzerine müzakereci Büyükelçi Osman Ertuğ istifa etmiştir. Çünkü, o belge büyük ölçüde Kıbrıs Rum emel ve hedeflerine hizmet eder mahiyetteydi. Anastasiadis Belgenin kabulünden sonra düzenlediği basın toplantısında elde ettikleri kazançları gösterişli biçimde açıklamıştır.[3]

Biden Mayıs 2014de Adayı ziyaret etmiştir. KKTCne de geçerek Cumhurbaşkanı Eroğlu ile Cumhurbaşkanlığı binasında görüşmüştür. Bununla beraber, Biden KKTCde basın toplantısı yapmaktan kaçınmıştır. Biden Yönetiminin iki toplumlu ve iki kesimli federal çözüm yönünde ağırlığını koyması beklenir. ABDnin iç siyasî yapısının da ABDdeki Rum-Yunan, Yahudi ve Ermeni gibi toplulukların Yönetim üzerinde ağırlıklarını hissettirmelerine müsait olduğu da bilinmektedir.

BMGSnin İyi Niyet Görevinin Tarifi

Bu konuyu işlerken, BMGSnin Kıbrıs uyuşmazlığı hakkında yürütmekte olduğu iyi niyet (*good offices*) görevinin kaynağının BM Güvenlik Konseyinin 12 Mart 1975 tarihli ve 367 sayılı Kararının 6 işlem paragrafı olduğunu hatırlatmakta fayda görürüm.

Ayrıca, BM Güvenlik Konseyi'nin BMGS'nin Kıbrıs konusundaki iyi niyet görevinin BM'nin resmî kaynaklarında ne şekilde tarif edilmiş olduğunu da belirtmek istiyorum:

Tarif şöyledir (8 Mart 1990 tarihli ve S/21183 sayılı raporunun 11 inci paragrafı):

☀□□□□□□□ Konseyi BMGSnin Kıbrıs hakkındaki iyi niyet görevine ilişkin talimatı düzenlerken iki toplumdan oluşan bir (*one*) Kıbrıs Devletinin mevcudiyetine dayalı çözüm öngörmüştür.[4]

Görüleceği üzere bir Kıbrıs Devleti ibaresinde baş harfler büyük harfle yazılmıştır. Bir Kıbrıs

Devleti kavramıyla kastedilen iki toplumlu 1960 Kıbrıs Cumhuriyetidir.

Yine BMnin resmî kaynaklarında şu hususlar yer almaktadır (BMGS'nin aynı raporunun 12 inci paragrafı):

☀□□□□ niyet görevinin ifasında güdülen hedef, Kıbrıs Devleti için, Kıbrıstaki iki toplum arasındaki ilişkileri federal, iki toplumlu ve iki kesimli temel üzerinde düzenleyecek yeni bir anayasadır. Bu çalışmaya her toplum eşit düzeyde katılacaktır...[5]

Görüleceği üzere, BM Güvenlik Konseyi'nin kaynaklarında, BMGS'nin iyi niyet görevi, tek bir Kıbrıs Devleti'nin mevcut olduğu; Güvenlik Konseyi'nin BMGS'ne iki toplumdan oluşan bu Kıbrıs Devletine dayalı bir çözüm aranması için görev verdiği; BMGS'nin iyi niyet görevini ifa ederken, var olan bu Kıbrıs Devleti için iki toplum arasındaki ilişkileri federal, iki toplumlu ve iki kesimli temel üzerinde düzenleyecek yeni bir anayasa yapma hedefini gütmesi gerektiği" anlayışıyla tarif edilmiş bulunmaktadır.

Bu anlayış ve tarif, BMGS'nin iyi niyet görevi çerçevesinde yürütülen müzakerelerin temel hedefinin "Kıbrıs Cumhuriyeti'ni" ortadan kaldırarak yeni bir Devlet kurmak değil, "Kıbrıs Cumhuriyeti" için "iki toplumlu, iki kesimli federal" düzen öngören "yeni bir anayasa" yapmak olduğunu ortaya koymaktadır.

Türkiyenin ve KKTCnin egemen eşitlik temelinde iki devletli çözüm formülünü öncelikle BM Güvenlik Konseyinin Daimî üyelerine kabul ettirmesi gerekecektir.

Bunun zorlukları bilinmektedir. KKTC Hükûmetinin ve Hükûmetimizin, KKTC Meclisinin ve TBMMnin de desteğini arkalarına alarak ve kamuoyumuzu da bilgilendirerek ve bilinçlendirerek, bu vakte kadar uygulanan yönteme ve parametrelere göre Türk tarafının Kıbrıs müzakere sürecine razı olmayacağını beyan etmeyi sürdürmeleri ve söylemlerini eylemle de desteklemeleri zorunluk arz etmektedir.

Bu bağlamda KKTC Cumhurbaşkanı Tatarın 29 Ocakta verdiği Egemen eşitliğe dayalı, yan yana yaşayan iki devlet formülü artık Kıbrıs'ın gerçeklerine dayalı bir siyasettir ve çok önemlidir. Türkiye'nin de yüzde yüz desteğiyle bu siyaseti sürdürüyoruz"[6] beyanatı önem arz etmektedir.

ABnin Türkiye ile ilişkilerde pozitif gündem anlayışının; Türkiyenin Doğu Akdenizde, Egede, Kıbrısta, Batı Trakyada, terörle mücadelede, kendi hak ve çıkarlarını, millî güvenliğini koruma, Kıbrıs Türk halkının ve KKTCnin, Batı Trakyadaki Türk azınlığının hak ve hukukunu koruyup kollama yolunda adım atmaktan kaçınması olduğu bellidir.

Türkiyedeki görevine kısa bir süre önce başlamış olan Alman meslektaşımın bir gazetede çıkan mülâkatında, diğer hususlar meyanında, ☀ son altı ayda Doğu Akdenizde gerginliklerin yaşandığı ve bizim, AB üyesi olarak partnerlerimiz Yunanistan ve Kıbrısın kaygılarını paylaştığımız da doğrudur ☀ Önemli olan Türkiyenin de gerilimi azaltacak tavrını tutarlı ve inandırıcı şekilde sürdürmesidir[7] şeklinde ifadeler kullanması şayanı dikkattir ve ABdeki zihniyet bakımından ziyadesiyle ifşa edicidir.

* *Büyükelçi (E)*

---

[1] Secretary-General's press conference on his Priorities for 2021, *United Nations General-Secretary*, January 28, 2021, https://www.un.org/sg/en/content/sg/press-encounter/2021-01-28/secretary-generals-press-conference-his-priorities-for-2021

[2] Bu soru hakkında muhabire şu mesajı gönderdim: BMGS'nin basın toplantısının metnini okudum. Sorunuzda Ersin Tatarın KKTC Cumhurbaşkanı resmî unvanını kullanmaktan kaçınmışınız. İki defa Turkish Cypriot Leader demişsiniz. Bir Rum gazeteci sorsaydı Rum lideri Nikos Anastasiadis için Greek Cypriot Leader der miydi? Biz KKTC demezsek başkası der mi?

[3] Bu konudaki değerlendirmem şu adreste yer almaktadır: Tugay Uluçevik, Eroğlu Anastasiadis Ortak Bildirisi Hakkında Değerlendirme, *Türksam*, 11 Nisan 2014, https://turksam.org/eroglu-anastasiadis-ortak-bildirisi-hakkinda-degerlendirme

[4] İngilizcesi: ☀ in drawing up its mandate for the Secretary-Generals good offices on Cyprus, the Security Council had thus posited a solution based on the existence of one State of Cyprus comprising two communities.

[5] İngilizcesi: ☀ the objective of the exercise of good offices is a new constitution for the State of Cyprus that would regulate the relations between the two communities in Cyprus on a federal, bi-communal and bi-zonal basis. In this effort each community would participate on an equal footing…

[6] Muhammet İkbal Arslan, KKTC Cumhurbaşkanı Tatar: İki devlet formülü Kıbrıs'ın gerçeklerine dayalı bir siyasettir ve çok önemlidir, *Anadolu Ajansı*, 29 Ocak 2021, https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kktc-cumhurbaskani-tatar-iki-devlet-formulu-kibrisin-gerceklerine-dayali-bir-siyasettir-ve-cok-onemlidir-/2127097

[7] Serkan Demirtaş, Almanya Büyükelçisinden Hürriyete özel açıklamalar: Birbirimize çok özel şekilde bağlıyız, *Hürriyet*, 26 Ocak 2021, https://www.hurriyet.com.tr/dunya/almanya-buyukelcisinden-hurriyete-ozel-aciklamalar-birbirimize-cok-ozel-sekilde-bagliyiz-41724264

Yazar hakkında :

Atıfta bulunmak için: ULUÇEVİK, Tugay. 2026. "BMGS GUTERRES'İN 5+1 KIBRIS KONFERANSI HAKKINDAKİ AÇIKLAMASI VE DEĞERLENDİRME - 31.01.2021." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Blog No.2021 / 6. Şubat 03. Erişim Kasım 20, 2026. https://www.avim.org.tr/Blog/BMGS-GUTERRES-IN-5-1-KIBRIS-KONFERANSI-HAKKINDAKI-ACIKLAMASI-VE-DEGERLENDIRME-31-01-2021

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır